

χρόνος

χρόνος, ο, ουσ. [*<αρχ. χρόνος*], ο χρόνος. (Ακολουθούν 172 φρ.)·

- *άγουρα χρόνια*, τα χρόνια της πρώτης εφηβείας: «σε πολλούς έχει μείνει αξέχαστος ο έρωτας των άγουρων χρόνων τους»·

- *άλλα χρόνια*, βλ. φρ. *άλλες χρονιές*, λ. *χροιά*·

- *άλλα χρόνια τότε!* βλ. φρ. *άλλες χρονιές τότε!* λ. *χροιά*·

- *ανάποδος χρόνος*, που στη διάρκειά του συμβαίνουν ή συνέβησαν δυσάρεστα γεγονότα, δυσάρεστες καταστάσεις: «πέρασα πολύ ανάποδο χρόνο, γιατί το ένα κακό διαδεχόταν τ' άλλο || τι ανάποδος χρόνος είναι αυτός, Θεέ μου!»·

- *πάνω στο χρόνο*, με τη συμπλήρωση χρόνου: «βγήκε πριν από καιρό απ' τη φυλακή, αλλά πάνω στο χρόνο ξαναμπήκε με τη ληστεία που έκανε»·

- *από αμνημονεύτων χρόνων*, βλ. φρ. *προ αμνημονεύτων χρόνων*·

- *από αρχαιοτάτων χρόνων*, βλ. λ. [αρχαίος](#)·

- *από (του) χρόνου*, από τον επόμενο χρόνο: «από χρόνου θα φτιάξουν τα πράγματα || από του χρόνου θα 'ρθουν περισσότεροι τουρίστες»·

- *από χρόνο σε χρόνο*, βλ. φρ. *χρόνο με το χρόνο*·

- *Αύγουστε καλέ μου μήνα να 'σουν δυο φορές το χρόνο*, βλ. λ. [Αύγουστος](#)·

- *αυτή η κολόνια κρατάει χρόνια*, βλ. λ. [κολόνια](#)·

- *βγάζω χρόνια*, (στη γλώσσα της αργκό) εκτίω μεγάλη ποινή: «μόνο αυτός που βγάζει χρόνια ξέρει τι πάει να πει φυλακή». (Λαϊκό τραγούδι: *Τρίτη Πέμπτη μακαρόνια· φάτε, μάγκες, βγάλτε χρόνια*)·

- *για το καλό του χρόνου*, λέγεται για κάποια πράξη μας που επαναλαμβάνεται ως έθιμο κάθε παραμονή Πρωτοχρονιάς και που γίνεται για να πάει καλά ο χρόνος: «κάθε βράδυ, παραμονή Πρωτοχρονιάς, μαζευόμαστε όλοι οι φίλοι στο σπίτι μου και παίζουμε χαρτιά, για το καλό του χρόνου || κάθε βράδυ την παραμονή της Πρωτοχρονιάς, με την αλλαγή του χρόνου, κόβουμε τη βασιλόπιτα για το καλό του χρόνου»·

- *δε βρίσκω χρόνο (για κάτι)*, δεν μπορώ να βρω διαθέσιμο χρόνο, να ασχοληθώ με κάτι διαφορετικό από την κύρια ασχολία μου: «έχω τόσο πολλή δουλειά, που δε βρίσκω χρόνο να διαβάσω κανένα βιβλίο»·

- *δε με παίρνει ο χρόνος*, δεν επαρκεί ο χρόνος που έχω στη διάθεσή μου, έχουν εξαντληθεί τα χρονικά περιθώρια που έχω, δεν προλαβαίνω, δεν προφταίνω να πραγματοποιήσω ή να ολοκληρώσω κάτι: «δε με παίρνει ο χρόνος να καθίσω περισσότερο, γιατί θα χάσω τ' αεροπλάνο || δε θα μπορέσω να παραδώσω τη δουλειά στη συμφωνημένη ημερομηνία, γιατί δε με παίρνει ο χρόνος»·

- *(δε) μετράει ο χρόνος*, (για διάφορες αθλητικές συναντήσεις, ιδίως για μπάσκετ) (δεν) υπολογίζεται: «στο μπάσκετ δε μετράει ο χρόνος, όταν ο παίχτης πραγματοποιεί προσωπικές βολές || στο μπάσκετ ο χρόνος μετράει απ' τη στιγμή που ο παίχτης ακουμπάει την μπάλα»·

- *δεν έχω χρόνο (για κάτι)*, δεν έχω χρόνο στη διάθεσή μου, δεν είμαι εύκαιρος: «δεν έχω χρόνο για εκδρομές, γιατί έχω πολύ δουλειά»·

- *δεν έχω χρόνο για κουβέντα*, βλ. φρ. *δεν έχω καιρό για κουβέντα*, λ. καιρός·
- *δεν έχω χρόνο για παιχνίδια*, βλ. φρ. *δεν έχω καιρό για παιχνίδια*, λ. καιρός·
- *δεν περνάει χρόνος από πάνω του (της)*, φαίνεται το ίδιο νέος όπως και πριν από χρόνια, ο χρόνος που πέρασε δεν άφησε τα σημάδια επάνω του: «απορώ, κάθε φορά που βλέπω αυτόν τον άνθρωπο, γιατί είναι πάντα όμορφος κι ωραίος, λες και δεν περνάει χρόνος από πάνω του»·
- *δεν υπάρχουν περιθώρια χρόνου*, βλ. λ. [περιθώριο](#)·
- *διαθέσιμος χρόνος*, που μπορεί κανείς να τον διαθέσει όπως θέλει, όπως του αρέσει: «κάθε φορά που βρίσκω διαθέσιμο χρόνο, τον αφιερώνω στο διάβασμα»·
- *δουλεύει ο χρόνος*, βλ. φρ. *ο χρόνος δουλεύει*·
- *εδώ και λίγα χρόνια*, πριν από λίγα χρόνια: «είναι εδώ και λίγα χρόνια που βγήκε στη σύνταξη». (Λαϊκό τραγούδι: *την κάπα του την κρέμασε, εδώ και λίγα χρόνια, γι' αυτό και τον εβγάλανε τρελάρα τα κορόιδα*)·
- *εδώ και τόσα χρόνια*, βλ. φρ. *εδώ και χρόνια*·
- *εδώ και χρόνια*, πριν από αρκετά χρόνια: «αυτή η επιχείρηση υπάρχει εδώ και χρόνια»·
- *είναι εκτός τόπου και χρόνου*, βλ. λ. τόπος·
- *είναι ζήτημα χρόνου*, βλ. λ. ζήτημα·
- *είναι χάσιμο χρόνου*, βλ. λ. [χάσιμο](#)·
- *είναι χρόνια που...* ή *είναι χρόνια τώρα που...*, δηλώνει κάτι που άρχισε στο παρελθόν και εξακολουθεί να συνεχίζεται και τώρα: «είναι χρόνια που λείπει στο εξωτερικό || είναι χρόνια τώρα που θέλω να χτίσω κι εγώ ένα σπιτάκι στην εξοχή»·
- *είναι χρόνια στο κουρμπέτι*, βλ. λ. [κουρμπέτι](#)·
- *εν ευθέτω χρόνω*, σε πιο κατάλληλη χρονική στιγμή: «τώρα είμαι πιγμένος στη δουλειά, γι' αυτό φύγε και εν ευθέτω χρόνω θ' ασχοληθώ με την περίπτωση σου»·
- *εκατό χρονώ γάιδαρος περπατησιά δε μαθαίνει*, βλ. λ. [γάιδαρος](#)·
- *ελεύθερος χρόνος*, που μπορεί κανείς να τον χρησιμοποιήσει όπως θέλει, όπως του αρέσει: «όταν έχω ελεύθερο χρόνο, τον αφιερώνω στην ανάγνωση λογοτεχνικών βιβλίων»·
- *ελλείπει χρόνου*, επειδή δεν υπάρχει ο απαραίτητος χρόνος να αρχίσει ή να τελειώσει κάτι: «ελλείπει χρόνου θα κουβεντιάσουμε το θέμα μια άλλη φορά || ελλείπει χρόνου θα κουβεντιάσουμε τα υπόλοιπα θέματα εν ευθέτω χρόνω»·
- *έρχομαι στα χρόνια (κάποιου)*, βλ. φρ. *φτάνω στα χρόνια (κάποιου)*·
- *έρχονται άλλα χρόνια*, βλ. φρ. *έρχονται άλλες χρονιές*·
- *ευτυχισμένος ο καινούριος χρόνος!* ευχή που ανταλλάσσεται μεταξύ φίλων, γνωστών αλλά και αγνώστων με το κλείσιμο του παλιού χρόνου και την αρχή του νέου·
- *ευτυχισμένος ο νέος χρόνος!* βλ. φρ. *ευτυχισμένος ο καινούριος χρόνος*·

- έχασε χρόνο, (για μαθητές), βλ. φρ. έχασε χρονιά, λ. χρονιά·
- έχει κάποια χρόνια στη ράχη του, βλ. φρ. έχει κάποια χρόνια στην πλάτη του·
- έχει κάποια χρόνια στην καμπούρα του, βλ. φρ. έχει κάποια χρόνια στην πλάτη του·
- έχει κάποια χρόνια στην πλάτη του, είναι κάπως ηλικιωμένος: «δεν μπορούμε να πούμε πως είναι γέρος, αλλά έχει κάποια χρόνια στην πλάτη του»·
- έχει πολλά χρόνια στη ράχη του, βλ. φρ. έχει πολλά χρόνια στην πλάτη του·
- έχει πολλά χρόνια στην καμπούρα του, βλ. φρ. έχει πολλά χρόνια στην πλάτη του·
- έχει πολλά χρόνια στην πλάτη του, είναι μεγάλος σε ηλικία: «με την πρώτη ματιά που θα του ρίξεις, καταλαβαίνεις πως έχει πολλά χρόνια στην πλάτη του»·
- έχει τη σφραγίδα του χρόνου, βλ. λ. [σφραγίδα](#)·
- έχει χρόνια που... ή έχει χρόνια τώρα που..., βλ. φρ. είναι χρόνια που(...)
- έχω άνεση χρόνου, βλ. λ. άνεση·
- έχω περιορισμένο χρόνο, βλ. φρ. δε με παίρνει ο χρόνος·
- έχω πίεση χρόνου, βλ. φρ. με πιέζει ο χρόνος·
- έχω χρόνο μπροστά μου, μπορώ να ενεργήσω χωρίς πίεση, χωρίς βιάση, δε με πιέζει τίποτα να βιαστώ: «τη δουλειά θα την πάω λάου λάου, γιατί έχω χρόνο μπροστά μου»·
- η πατίνα του χρόνου, βλ. λ. [πατίνα](#)·
- θα (το) δείξει ο χρόνος, βλ. φρ. ο χρόνος θα (το) δείξει·
- θα το θυμάται χρόνια! λέγεται για πολύ σοβαρό πάθημα που θα δε φύγει γρήγορα από το μυαλό αυτού που το έπαθε: «έπασε τη γυναίκα καβάλα με τον καλύτερο φίλο του και θα το θυμάται χρόνια!». (Λαϊκό τραγούδι: θα σου κάνουμε καψόνια, που θα τα θυμάσαι χρόνια. Για να μάθεις Τακατζίφα, να μας φέρεσαι στην τρίχα!)
- κάθε μέρα μου φαίνεται χρόνος, βλ. λ. [μέρα](#)·
- κάθε χρόνο, όλα τα χρόνια, πάντα: «από μικρό παιδί κάθε χρόνο παραθερίζω στη Χαλκιδική»·
- και του χρόνου! **α.** ευχή σε κάποιον που γιορτάζει την ονομαστική του γιορτή να είναι γερός, για να την γιορτάσει και τον επόμενο χρόνο. (Λαϊκό τραγούδι: γιορτάζω απόψε, μα εσύ δεν θα μου πεις «χρόνια πολλά αγαπημένε, και του χρόνου». Κλαίει η ψυχή μου με τα δάκρυα της βροχής. Πλέει η ζωή μου μες στο πέλαγο του πόνου).**β.** ειρωνική έκφραση σε άτομο που έπαθε κάτι κακό. Και στις δυο περιπτώσεις πολλές φορές, της φρ. προτάσσεται το άντε·
- και του χρόνου διπλός! (διπλή!), βλ. λ. [διπλός](#)·
- και του χρόνου με υγεία! βλ. λ. [υγεία](#)·
- και του χρόνου σπίτια μας! ή και του χρόνου στα σπίτια μας! βλ. λ. [σπίτι](#)·
- κακό χρόνο να 'χεις! βλ. λ. κακόχρονο να 'χεις(!)

- κάλεσέ τον στο γάμο σου να σου πει και του χρόνου, βλ. λ. [γάμος](#).
- κερδίζω χρόνο, εξοικονομώ χρόνο: «στην επιστροφή, προτείνω να γυρίσουμε απ' τον τάδε δρόμο, για να κερδίσουμε χρόνο».
- κέρδισε χρόνο, (για μαθητές), βλ. φρ. κέρδισε χρονιά, λ. χρονιά.
- κλέβω το χρόνο (κάποιου), βλ. φρ. τρώω το χρόνο (κάποιου).
- κλέβω (λίγο, πολύ) χρόνο (από κάποιου), διαθέτω κάποιο χρόνο (λίγο, πολύ), για να ασχοληθώ με κάτι διαφορετικό από αυτό που είναι το αντικείμενο της εργασίας μου, διακόπτω για κάποιο χρονικό διάστημα (λίγο, πολύ) αυτό που κάνω: «να φανταστείς πως έκλεβα χρόνο απ' τη δουλειά μου να τον βοηθάω, κι ούτε ένα ευχαριστώ δεν άκουσα απ' το γάιδαρο!».
- κουβαλάει κάποια χρόνια στη ράχη του, βλ. φρ. έχει κάποια χρόνια στην πλάτη του.
- κουβαλάει κάποια χρόνια στην καμπούρα του, βλ. φρ. έχει κάποια χρόνια στην πλάτη του.
- κουβαλάει κάποια χρόνια στην πλάτη του, βλ. φρ. έχει κάποια χρόνια στην πλάτη του.
- κουβαλάει πολλά χρόνια στη ράχη του, βλ. φρ. έχει πολλά χρόνια στην πλάτη του.
- κουβαλάει πολλά χρόνια στην καμπούρα του, βλ. φρ. έχει πολλά χρόνια στην πλάτη του.
- κουβαλάει πολλά χρόνια στην πλάτη του, βλ. φρ. έχει πολλά χρόνια στην πλάτη του.
- κρατώ το χρόνο, βλ. φρ. κρατώ το ρυθμό, λ. ρυθμός.
- κρατώ χρόνο, χρονομετρώ: «όσο έτρεχε, κρατούσα χρόνο, για να δούμε σε πόσα λεπτά θα 'βγαζε τα χίλια μέτρα || ξεκινήσαμε στις δώδεκα απ' την Αθήνα κι είδα πως κάναμε τέσσερις ώρες για να φτάσουμε στη Θεσσαλονίκη, γιατί κράτησα χρόνο».
- λίγα χρόνια και καλά, απάντηση στην ευχή «χρόνια πολλά» που μας εύχεται κάποιος. (Λαϊκό τραγούδι: εβίβα ρεμπέτες, εβίβα παιδιά μες στη ρεμπέτικη τούτη βραδιά, παίξε μπουζούκι μου κι όχι πολλά **λίγα χρόνια και καλά**).
- μας άφησε χρόνους, πέθανε: «δυστυχώς, ο παππούς μας άφησε χρόνους».
- μαύρα χρόνια, περίοδος μεγάλων δυσκολιών: «στα μαύρα χρόνια της Κατοχής πέθανε πολύς κόσμος απ' την πείνα». (Λαϊκό τραγούδι: η δυστυχία μας κουρελιάζει, απ' τις πληγές μας το αίμα στάζει, τι **μαύρα χρόνια** καταραμένα, τα νιάτα φεύγουν, πάνε χαμένα!).
- με κυνηγάει ο χρόνος, βλ. φρ. με πιέζει ο χρόνος.
- με παίρνουν τα χρόνια, γερνώ: «τώρα που άρχισαν να με παίρνουν τα χρόνια, μου φαίνονται όλα δύσκολα».
- με πήραν τα χρόνια, γέρασα: «τώρα που με πήραν τα χρόνια, δεν είμαι ούτε για γλέντια ούτε για ξενύχτια».
- με πιέζει ο χρόνος, δεν έχω στη διάθεσή μου αρκετό χρόνο, για να πραγματοποιήσω αυτό που θέλω: «πρέπει να ενεργοποιηθώ, γιατί με πιέζει ο χρόνος και δε θα προλάβω να παραδώσω τη δουλειά στην ημερομηνία που υποσχέθηκα».
- με τα χρόνια, όσο περνάει ο καιρός, καθώς περνάει ο καιρός, με την πάροδο του χρόνου: «τον πρώτο καιρό του γάμου του δεν την αγαπούσε, αλλά με τα χρόνια την αγάπησε πολύ».

- με την πάροδο του χρόνου, με το πέρασμα του χρόνου, με τα χρόνια: «είναι υιόπαντρος, αλλά με την πάροδο του χρόνου θα συνηθίσει κι αυτός στις υποχρεώσεις του γάμου»·
- μέρας χαρά και χρόνου λύπη, βλ. λ. [χαρά](#)·
- μέσα στο χρόνο, στον ημερολογιακό χρόνο που διανύουμε: «μέσα στο χρόνο σκέφτονται να παντρευτούν»·
- μια φορά στα χίλια χρόνια, λέγεται για κάτι καλό ή κακό που συμβαίνει σε πάρα πολύ αραιά χρονικά διαστήματα, σχεδόν καθόλου: «απ' αυτό το μπαράκι περνά μια φορά στα χίλια χρόνια || τέτοια τύχη παρουσιάζεται μια φορά στα χίλια χρόνια || μια φορά στα χίλια χρόνια εκδηλώνεται τέτοια κακία από άνθρωπο»·
- μοιράζει τα χρόνια σαν σπόρια, βλ. λ. [σπόρια](#)·
- μοιράζει τα χρόνια σαν στραγάλια, βλ. λ. στραγάλι·
- μου κλέβει το χρόνο, βλ. φρ. μου τρώει το χρόνο·
- μου παίρνει χρόνο (κάτι), χρειάζεται να αφιερώσω πολύ χρόνο για αυτό που θέλω να κάνω, για αυτό που κάνω, εκ των πραγμάτων πρέπει να αφιερώσω πολύ χρόνο για την πραγματοποίησή του: «θ' αναλάβω αυτή την υπόθεση, αλλά να ξέρεις πως θα μου πάρει χρόνο να τη φέρω σε πέρας || η δουλειά είναι πολύ δύσκολη και θα μου πάρει χρόνο να την τελειώσω»·
- μου τρώει το χρόνο, μου αποσπά χρόνο από κάτι ενδιαφέρον που κάνω: «έρχεται κάθε τόσο την ώρα που δουλεύω και μου τρώει το χρόνο με διάφορες ανουσίες»·
- μου τρώει χρόνο (κάτι), βλ. φρ. μου παίρνει χρόνο (κάτι)·
- να ζήσεις χίλια χρόνια, ευχή που δίνουμε σε κάποιον όχι τόσο κατά την ονομαστική του γιορτή, αλλά στην περίπτωση που μας πρόσφερε σοβαρή βοήθεια. (Χριστουγεννιάτικα κάλαντα: σ' αυτό το σπίτι που 'ρθαμε πέτρα να μη ραγίσει κι ο νοικοκύρης του σπιτιού **χίλια χρόνια να ζήσει και να μας καλοκαρδίσει**)·
- να μη σ' εύρει ο χρόνος, είδος κατάρας με την έννοια να πεθάνεις μέσα σε αυτόν το χρόνο που διανύουμε·
- ξοδεύω το χρόνο μου, βλ. φρ. περνώ το χρόνο μου·
- ο Θεός να μου κόβει μέρες και να σου δίνει χρόνια, βλ. λ. [Θεός](#)·
- ο καινούριος (ο) χρόνος, βλ. φρ. ο νέος (ο) χρόνος·
- ο κακός ο χρόνος φεύγει, ο κακός ο γείτονας δε φεύγει, βλ. λ. [γείτονας](#)·
- ο νέος (ο) χρόνος, ο χρόνος που αρχίζει μετά το κλείσιμο του προηγούμενου χρόνου: «ο νέος χρόνος μας υπόσχεται χαρά και ευτυχία»·
- ο παλιός (ο) χρόνος, ο χρόνος που έκλεισε με τη συμπλήρωση των δώδεκα μηνών του: «Ο παλιός χρόνος ήταν όλο πόνους και βάσανα». (Παιδικό τραγούδι: πάει **ο παλιός ο χρόνος**,ας γιορτάσουμε παιδιά και του χωρισμού ο πόνος ας κοιμάται στην καρδιά)·
- ο φρόνιμος απ' το κεφάλι του φαίνεται κι όχι απ' τα χρόνια, βλ. λ. [φρόνιμος](#)·
- ο χρόνος δουλεύει για..., δηλώνει πώς κάθε παράταση ή καθυστέρηση στην εκπλήρωση κάποιας υποχρέωσής μας είναι προς όφελος κάποιου: «πρέπει να ξέρεις πως, όσο καθυστερείς να ξεχρεώσεις το δάνειο, τόσο ο χρόνος δουλεύει για την τράπεζα»·

- ο χρόνος δουλεύει για λογαριασμό μου (σου, του κ.λπ.), βλ. φρ. ο χρόνος δουλεύει για μένα (για σένα).
- ο χρόνος δουλεύει για μένα (για σένα κ.λπ.), κάθε παράταση ή καθυστέρηση της εκπλήρωσης κάποιας υποχρέωσης κάποιου απέναντί μου είναι προς όφελός μου: «όσο δεν αποφασίζει να έρθει να με βρει, ο χρόνος δουλεύει για μένα, γιατί μπορώ να προετοιμαστώ καλύτερα || όσο καθυστερεί να μου εξοφλήσει το χρέος του, ο χρόνος δουλεύει για μένα, γιατί οι τόκοι τρέχουν».
- ο χρόνος εργάζεται για..., βλ. φρ. ο χρόνος δουλεύει για(...).
- ο χρόνος εργάζεται για λογαριασμό μου (σου, του κ.λπ.), βλ. φρ. ο χρόνος δουλεύει για λογαριασμό μου (σου, του κ.λπ.).
- ο χρόνος εργάζεται για μένα (για σένα κ.λπ.), βλ. φρ. ο χρόνος δουλεύει για μένα (για σένα κ.λπ.).
- ο χρόνος είναι ο καλύτερος γιατρός, βλ. λ. [γιατρός](#).
- ο χρόνος είναι ο μεγαλύτερος κριτής, βλ. λ. [κριτής](#).
- ο χρόνος είναι χρήμα, πρέπει να εκμεταλλεύεται κανείς σωστά το χρόνο του, γιατί έχει μεγάλη αξία: «αν ξαναγεννιόμουν δε θ' άφηνα ούτε στιγμή να πάει χαμένη, γιατί κατάλαβα πως ο χρόνος είναι χρήμα».
- ο χρόνος θα (το) δείξει, θα αποκαλυφθεί, θα φανεί στο μέλλον: «ο χρόνος θα το δείξει αν είναι έτσι καλός, όπως φαίνεται || ο χρόνος θα δείξει αν θα πάει καλά η δουλειά».
- ο χρόνος κυλάει σαν νεράκι ή ο χρόνος κυλάει σαν το νεράκι, φεύγει τόσο γρήγορα που δεν το καταλαβαίνουμε: «γλέντα τη ζωή σου, γιατί ο χρόνος κυλάει σαν νεράκι και θα γεράσεις χωρίς να το πάρεις μυρουδιά».
- ο χρόνος που τρέχει, αυτός ο χρόνος που διανύουμε: «αποφάσισε να παντρευτεί μέσα στο χρόνο που τρέχει || ο χρόνος που τρέχει εξακολουθεί να μου φέρνει τύχη».
- ο χρόνος τρέχει, περνάει γρήγορα ο καιρός: «πρέπει να βιαστούμε να τελειώσουμε τη δουλειά, γιατί ο χρόνος τρέχει» βλ. και φρ. ο χρόνος δουλεύει για(...).
- ο ψεύτης και ο κλέφτης τον πρώτο χρόνο χαίρονται, βλ. λ. [ψεύτης](#).
- όσα φέρνει η ώρα δεν τα φέρνει ο χρόνος, βλ. λ. [ώρα](#).
- ό,τι φέρνει η ώρα δεν το φέρνει ο χρόνος, βλ. λ. [ώρα](#).
- παίρνει χρόνο (κάτι), χρειάζεται να αφιερώσει κανείς πολύ χρόνο για την πραγματοποίησή του: «μην τη θεωρείς εύκολη, γιατί παίρνει χρόνο, για να γίνει αυτή η δουλειά».
- πάνω στο χρόνο, βλ. φρ. απάνω στο χρόνο.
- πάρ' τονε στο γάμο σου να σου πει και του χρόνου! βλ. λ. [γάμος](#).
- πέρασαν τα χρόνια μου, είμαι ηλικιωμένος: «κάποτε ξημεροβραδιαζόμασταν με την παρέα στα μπουζούκια, τώρα όμως πέρασαν τα χρόνια μου και δεν αντέχω στα ξενύχτια». Πρβλ.: περνούν τα χρόνια κι έρχονται οι ρυτίδες (Τραγούδι).
- περνώ το χρόνο μου, τον χρησιμοποιώ με έναν ορισμένο τρόπο ή για έναν ορισμένο σκοπό: «όταν δεν έχω δουλειά, περνώ το χρόνο μου ζωγραφίζοντας || τις Κυριακές περνώ το χρόνο μου κάνοντας διάφορα μερεμέτια στο σπίτι».

- *πέτρινα χρόνια*, περίοδος μεγάλης πίεσης, καταπίεσης και δυσκολιών: «γεννήθηκε στα πέτρινα χρόνια της δικτατορίας»·
- *πίστωση χρόνου*, βλ. λ. [πίστωση](#)·
- *πού χρόνος για...*, δεν υπάρχει διαθέσιμος, ελεύθερος χρόνος για κάτι: «με τη δουλειά που έχω τον τελευταίο καιρό, πού χρόνος για διασκεδάσεις!»·
- *προ αμνημονεύτων χρόνων*, βλ. φρ. *προ αμνημονεύτων ετών*, λ. έτος·
- *ροκανίζω το χρόνο*, (ιδίως για ποδόσφαιρο ή μπάσκετ) ελαττώνω το ρυθμό του παιχνιδιού, όταν έχω την μπάλα στην κατοχή μου και την ανταλλάσσω συνέχεια με τους συμπαίχτες μου μέχρι να λήξει ο χρόνος του, επειδή με ευνοεί το αποτέλεσμα, το σκορ: «οι παίχτες, αφού προηγούνταν στο σκορ, αντάλλασσαν μακρινές μπαλιές για να ροκανίσουν το χρόνο»·
- *σαράντα χρόνια φούρναρης*, βλ. λ. [φούρναρης](#)·
- *σε ανύποπτο χρόνο*, σε χρόνο που δε μας απασχολούσε κάποιο ζήτημα, γιατί δεν είχε τεθεί: «σε ανύποπτο χρόνο προέβαλε κι άλλες απαιτήσεις, οπότε αναγκαστήκαμε να συνεδριάσουμε εκ νέου»·
- *σε νεκρό χρόνο*, (ιδίως για μπάσκετ) ακριβώς τη στιγμή που μηδενίζεται ο χρόνος διάρκειας του παιχνιδιού και που καταλογίζεται υπέρ του παίχτη που ενεργεί: «πέτυχε το καλάθι σε νεκρό χρόνο»·
- *σε χρόνο μηδέν*, πάρα πολύ γρήγορα: «πήγε και γύρισε σε χρόνο μηδέν»·
- *σε χρόνο ντε τε*, βλ. λ. ντε τε·
- *σε χρόνο ρεκόρ*, πολύ γρήγορα: «μόλις έμαθε πως η μητέρα του είναι αδιάθετη, πήγε στο σπίτι του σε χρόνο ρεκόρ»·
- *σπαταλώ το χρόνο μου*, τον διαθέτω άσκοπα: «μη σπαταλάς το χρόνο σου, γιατί κάποια στιγμή θα το μετανιώσεις, αλλά θα είναι αργά»·
- *στα χρόνια μας ή στα χρόνια μου*, όταν ήμουν νέος, την εποχή που ήμουν νέος: «στα χρόνια μας υπήρχε σεβασμός στους μεγαλύτερους». Αναφορά συνήθως ηλικιωμένων ανθρώπων στα χρόνια της νιότης σε αντιδιαστολή με τον παρόντα χρόνο. Ο πλ. και όταν το άτομο μιλάει μόνο για τον εαυτό του·
- *στα χρόνια της υπομονής*, σε περίοδο ανέχειας και πολλών δυσκολιών: «τώρα που τα κονόμησα, όλοι μου κάνουν το φίλο, στα χρόνια της υπομονής όμως όλοι έκαναν πως δε με ήξεραν». (Λαϊκό τραγούδι: **στα χρόνια της υπομονής δε μας θυμήθηκε κανείς**)·
- *στενότητα χρόνου*, βλ. λ. στενότητα·
- *στραβός χρόνος*, βλ. φρ. *ανάποδος χρόνος*·
- *συν τω χρόνω*, βλ. φρ. *με την πάροδο του χρόνου*·
- *τα εκατό πρώτα χρόνια είναι δύσκολα ή τα πρώτα εκατό χρόνια είναι δύσκολα*, λέγεται ειρωνικά σε άτομο που παραπονιέται για κάτι που περιμένει και που καθυστερεί να πραγματοποιηθεί, ή για κάτι που άρχισε πρόσφατα να κάνει και που αργεί να το συνηθίσει: «πολύ αργεί να 'ρθει κι αυτή η προαγωγή μου. -Τα εκατό πρώτα χρόνια είναι δύσκολα || δεν αντέχεται αυτή η δίαιτα. -Τα πρώτα εκατό χρόνια είναι δύσκολα». Συνήθως η φρ. κλείνει με το (και) μετά συνηθίζεται·
- *τα παλιά καλά χρόνια*, βλ. φρ. *ο παλιός καλός καιρός*, λ. καιρός·

- τα χρόνια του Αβραάμ και τ' αγαθά του Ισαάκ ή τα χρόνια του Αβραάμ και τα καλά του Ισαάκ, βλ. λ. [Αβραάμ](#).
- το πλήρωμα του χρόνου, βλ. λ. [πλήρωμα](#)².
- το ροκάνισμα του χρόνου, (ιδίως για ποδόσφαιρο ή μπάσκετ) η ελάττωση του ρυθμού του παιχνιδιού, όταν έχω την μπάλα στην κατοχή μου, και η συνεχής ανταλλαγή της με τους συμπαίχτες μου, μέχρι να λήξει ο χρόνος του, επειδή με ευνοεί το αποτέλεσμα, το σκορ: «το ροκάνισμα του χρόνου αποδείχτηκε σωτήριο για την ομάδα μας, γιατί καταφέραμε να κρατήσουμε μέχρι το τέλος του αγώνα το γκολ που μας έδινε τη νίκη».
- το φίδι που δε βλάπτει, να ζήσει χίλια χρόνια, βλ. λ. [φίδι](#).
- το χρόνο που δεν έχει Πάσχα, βλ. συνηθέστ. το μήνα που δεν έχει Σάββατο, λ. μήνας.
- τόσα χρόνια ή τόσα χρόνια τώρα, βλ. φρ. εδώ και χρόνια. (Λαϊκό τραγούδι: λυπήσου, χάρε, την κοπέλα που **τόσα χρόνια** τον αγαπά κι αν θέλεις, διώξε απ' τις καρδιές μου αυτή τη μαύρη τη συμφορά // **τόσα χρόνια τώρα** με δουλεύεις, πες μου από μένα τι γυρεύεις).
- του 'δωσαν τα χρόνια του Χριστού ή του 'δωσαν του Χριστού τα χρόνια, βλ. λ. [Χριστός](#).
- του Θεού τα χρόνια δε σώνονται, βλ. λ. [Θεός](#).
- του 'πα τα χρόνια (του) πολλά, του ευχήθηκα "χρόνια πολλά": «πήγα στη γιορτή του στο σπίτι και του 'πα τα χρόνια του πολλά».
- του χρόνου, **α.** το ερχόμενο έτος, τον ερχόμενο χρόνο: «σκέφτομαι του χρόνου να παντρευτώ». **β.** ειρωνική απάντηση στην ερώτηση κάποιου πότε θα τον εξυπηρετήσουμε, ή πότε θα του δώσουμε τα χρήματα που του χρωστάμε, ή πότε θα έρθει κάποιος άτομο, κι έχει την έννοια μετά από μεγάλο χρονικό διάστημα ή και ποτέ.
- του χρόνου που δεν έχει Σάββατο, βλ. συνηθέστ. το μήνα που δεν έχει Σάββατο, λ. μήνας.
- του χρόνου σπίτι σας! βλ. λ. [σπίτι](#).
- του χρόνου σπίτι σου! βλ. λ. [σπίτι](#).
- τρώω το χρόνο (κάποιου), κάνω κάποιον να χάσει τον πολύτιμο χρόνο του για μένα: «δεν τον ξαναενοχλώ για ψύλλου πήδημα, γιατί είναι πολύ απασχολημένος και τρώω το χρόνο του».
- τρώω το χρόνο, (ιδίως για ποδόσφαιρο ή μπάσκετ), βλ. συνηθέστ. *ροκανίζω το χρόνο*.
- τρώω το χρόνο μου, βλ. φρ. *χάνω το χρόνο μου*.
- φτάνω στα χρόνια (κάποιου), φτάνω στην ηλικία που έχει κάποιος: «όταν φτάσεις στα χρόνια μου, θα καταλάβεις κι εσύ τη ματαιότητα της ζωής».
- χάνω άδικα το χρόνο μου, βλ. φρ. *χάνω τζάμπα το χρόνο μου*.
- χάνω τζάμπα το χρόνο μου, τον αφήνω να περνάει ανεκμετάλλευτο: «δώσε μου επιτέλους να κάνω κάτι, γιατί χάνω τζάμπα το χρόνο μου» βλ. και φρ. *χάνω το χρόνο μου*.
- χάνω το χρόνο μου, ματαιοπονώ: «χάνεις το χρόνο σου να τον συμβουλεύεις, γιατί δεν έχει σκοπό να γίνει άνθρωπος» βλ. και φρ. *χάνω τζάμπα το χρόνο μου*.
- χάνω χρόνο, καθυστερώ: «τελείωνε γρήγορα, γιατί χάνω χρόνο και θα χάσω και τ' αεροπλάνο».
- χρόνια και ζαμάνια, δηλώνει πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα: «χρόνια και ζαμάνια έχω να σε δω».

- *χρόνια και καιρούς*, βλ. συνηθέστ. *χρόνια και ζαμάνια*.
- *χρόνια και χρόνια*, δηλώνει μεγάλο χρονικό διάστημα, για πολλά χρόνια: «χρόνια και χρόνια ζούσα κι εγώ σε κείνη τη γειτονιά». (Λαϊκό τραγούδι: **χρόνια και χρόνια** ζήταγα να βρω τον άνθρωπό μου και τώρα που σ' αντάμωσα δε χάνω τον καιρό μου).
- *χρόνια καλά!* ευχή σε άτομο που γιορτάζει την ονομαστική του γιορτή ή τα γενέθλιά του να ζήσει καλά χρόνια σε αντιδιαστολή με το *χρόνια πολλά!* ή ευχή που ανταλλάσσεται μεταξύ φίλων, γνωστών αλλά και αγνώστων, κάθε φορά με την αλλαγή του χρόνου.
- *χρόνια ολόκληρα*, πολλά χρόνια συνεχώς: «χρόνια ολόκληρα ήταν μπλεγμένος με το ποτό, αλλά κατάφερε και το 'κοψε».
- *χρόνια πολλά!* ευχή σε άτομο που γιορτάζει την ονομαστική του γιορτή ή τα γενέθλιά του να ζήσει πολλά χρόνια ή ευχή που ανταλλάσσεται μεταξύ φίλων, γνωστών αλλά και αγνώστων, κάθε φορά με την αλλαγή του χρόνου. (Λαϊκό τραγούδι: **χρόνια πολλά** σου ευχόμαστε εγώ και το παιδί σου και να μας βρει όλους καλά του χρόνου στη γιορτή σου).
- *χρόνο με το χρόνο*, καθώς περνούν τα χρόνια, σταδιακά: «χρόνο με το χρόνο γίνεται πλουσιότερος || χρόνο με το χρόνο χειροτερεύει η υγεία του παππού μας».
- *χρόνο σε χρόνο*, βλ. φρ. *χρόνο με το χρόνο*.
- *χωρίς να χάνει χρόνο* ή *χωρίς να χάσει χρόνο*, χωρίς την παραμικρή καθυστέρηση, ευθύς, αμέσως: «μόλις ο άλλος του 'βρισε τη μάνα, αυτός, χωρίς να χάσει χρόνο του άστραψε ένα χαστούκι». Συνών. *χωρίς να χάνει καιρό* ή *χωρίς να χάνει καιρό* / *χωρίς να χάνει λεπτό* ή *χωρίς να χάνει λεπτό* / *χωρίς να χάνει στιγμή* ή *χωρίς να χάνει στιγμή* / *χωρίς να χάνει ώρα* ή *χωρίς να χάνει ώρα*.
- *ώριμα χρόνια*, η περίοδος του ανθρώπου που είναι μεστωμένος σωματικά και ιδίως πνευματικά: «στα ώριμα χρόνια του ανθρώπου δε δικαιολογούνται άστοχες ενέργειες».

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας